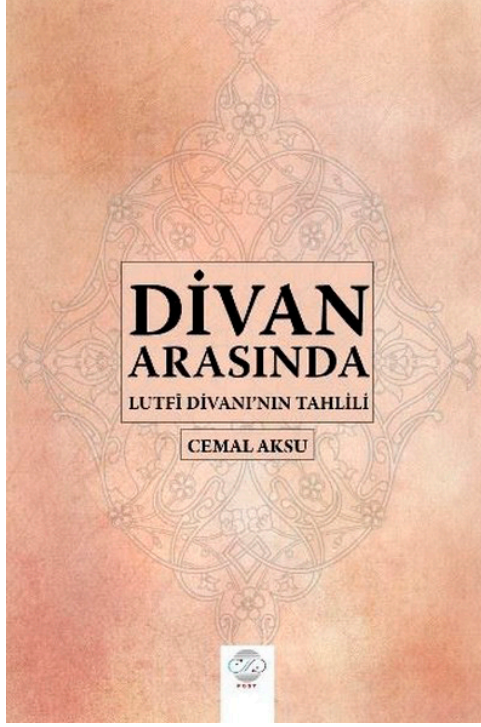

**Yrd. Doç. Dr. Cemal AKSU, Divan Arasında (Lutfî Divanı'nın
Tahlili), Post Yayınları, İstanbul 2017, 384 s.,
ISBN: 978-605-9444-25-5 (Tanıtma)**

Yasemin KARAKUŞ*

Türk edebiyatı yüzyıllar boyunca Anadolu, Azerî ve Çağatay sahası olmak üzere üç farklı koldan gelişme göstermiş; bu üç farklı coğrafyanın kültürel verimleri farklı kaynaklardan gelip birleşen sular gibi Türk kültür denizine akarak bu denizi âdeta uçsuz bucaksız bir umman hâline getirmişlerdir.

XIII. yüzyılda Moğol istilası sonrasında başlayıp XIX. yüzyılda yerini Özbek edebiyatına bırakan Çağatay edebiyatı, -başta Ali Şir Nevâyî olmak üzere- Anadolu sahası şair ve yazarlarını etkileyen pek çok önemli isim yetiştirmiştir. XV. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan ve Nevâyî tarafından “*bu kavmin üstadı ve söz meliki*” olarak nitelendirilen Mevlânâ Lutfî bu isimlerden birisi-

* Ar. Gör., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı. E-posta: yasemin.karakus@istanbul.edu.tr.

dir. Cemal Aksu tarafından 2002 yılında -Günay Karaağaç neşri esas alınarak-doktora çalışması yapılan Lutfî Divanı'nın Tahlili, *Divan Arasında* ismiyle Mart 2017'de okuyucularla buluştu.

Yrd. Doç. Dr. Cemal AKSU tarafından yayımlanan eser, "İçindekiler", samimi duygu ve düşüncelerle kaleme alınmış bir "Önsöz" ve "Kısaltmalar"ın ardından "Giriş" ile başlamaktadır.

Girişte, Osmanlı Dönemi'nde yapılan şerh çalışmaları ile Cumhuriyet sonrası Klasik Türk Şiiri araştırmalarının önemli bir parçası olan divan tahlili çalışmaları hakkında kısaca bilgi verilmiş, ardından eserin bölümleri tanıtılmıştır.

Birinci bölüm "Lutfî, Hayatı, Sanatı, Eserleri, Divanının Şekil İncelemesi" başlığını taşımaktadır. Bu bölümün ilk kısmında sırasıyla Lutfî'nin "Hayatı", "Eserleri", "Sanatı, Şöhreti ve Tesirleri", "Şiir ve Kendi Şiiri ile İlgili Görüşleri" alt başlıkları yer almakta; şairin şiir ile ilgili yapmış olduğu teşbihler ve kullanmış olduğu mecazlar (bülbül nevâsı, esrâr-ı gayb defteri, inci, zülâl gibi) orijinal beyit örnekleri ile birlikte verilmektedir. İkinci kısımda ise "Lutfî Divanı'nın Şekil Özellikleri" başlığı karşımıza çıkmaktadır. Burada, şairin kullanmış olduğu nazım şekilleri (kaside, gazel, tuyuğ ve müfred) ile gazel ve kasidelerinde kullanmış olduğu vezinler, divandaki şiir dağılımına göre istatistiksel olarak verilmektedir.

İkinci bölüm "Allah" a ayrılmıştır. Burada, Allah'ın "İsimleri" ve "Sıfatları" ana başlıkları çerçevesinde alt başlıklar oluşturulmuş ve beyit örnekleri verilmiştir.

Üçüncü bölüm; "Kozmik Âlem, Zaman-Mekân, Cisimler Âlemi" ile ilgilidir. "Kozmik Âlem" kısmında "Dokuz Felek", "Burçlar", "Yıldızlar", "Gezenler" ve ışık, karanlık, gölge gibi diğer "Bazı Kozmik Unsurlar" incelenmiştir. Tahlil yapılırken alt başlıklar hem genel olarak, hem de teşbih, mecaz ve vasıflar yönüyle ele alınmıştır. "Zaman" kısmında sırasıyla "Genel Olarak Zaman", "Ezel", "Ebed", "Kamer Devri", "Yıl", "Mevsimler", "Ay" ve "Gün" başlıkları yer almaktadır. "Mekân"lar ise; ülkeler, şehirler, dağlar, denizler gibi "Coğrafi Mekânlar"; bağ, çemen, gülzar gibi "Eğlence Mekânları"; Kaf Dağı gibi "Muhayyel Mekânlar" ve bataklık, çöl, ova gibi "Diğer Mekânlar" olarak tasnif edilmiş, her biri ayrıntılı bir incelemeye tabi tutularak pek çok alt başlık açılmıştır. Bu bölümün son kısmını oluşturan "Cisimler Âlemi" ise toprak, ateş, su ve hava bahislerinin ele alındığı "Anâsır-ı Erbâa" ile akik, altın, cıva, gümüş, kehribar, demir gibi cisimlerin incelendiği "Madenler" başlıklarını ihtiva etmektedir.

Eserin en hacimli bölümü "Canlılar" başlığını taşıyan dördüncü bölümdür. Bu bölüm sırasıyla "Bitkiler", "Hayvanlar", "İnsan" ve "İnsanın Hâlleri" başlıklarından oluşmaktadır. Bitkiler başlığı altında otlar, ağaçlar, meyveler ve çiçek-

ler; hayvanlar başlığı altında kuşlar, dört ayaklı hayvanlar, sürüngenler, balıklar, böcekler ve özel hayvanlar; insan başlığı altında peygamberler, dinî şahsiyetler, tarihî şahsiyetler, sanatkârlar, efsanevî kahramanlar incelenmiştir. Bölümün en hacimli kısmı ise “İnsanın Hâlleri” başlığıdır. Bu başlık altında aşk, âşık, âşıkın bedenî hâlleri, âşık ile ilgili maddî ve manevî hâller, sevgili, sevgilinin uzuvlarıyla ilgili mefhumlar, sevgilinin maddî ve manevî hâlleri ile bazı tipler ele alınmıştır. Bölümdeki her başlık titizlikle seçilmiş, pek çok alt başlığa da ayrılarak yapılan tahlil çok katmanlı bir hâle getirilmiştir.

Eserin beşinci ve son bölümü “Toplum” a ayrılmıştır. “Kavimler”, “Devlet ve Devletle İlgili Kavramlar”, “Toplumsal Hayat”, “Dinî İnançlar ve İbadetler” bu bölümün ana başlıklarını oluşturmaktadır. Bu bölümde seçilen başlıklar ve açıklamalarıyla birlikte verilen isabetli beyit örnekleri okuyuculara –pek çok şair gibi- Lutfi'nin de şiirlerinde toplumsal hayattan son derece canlı kesitler yakalayabileceğini göstermektedir. Çalışma, bölümlerin ardından Kaynakça ve İndeks ile son bulmaktadır.

Yrd. Doç. Dr. Cemal Aksu tarafından yayımlanan *Divan Arasında (Lutfi Divanı'nın Tahlili)* isimli çalışma, Çağatay edebiyatı ve divan tahlili çalışmalarını ilgilendirenler başta olmak üzere Eski Türk edebiyatına meraklı okuyucu ve araştırmacıların istifadesine sunularak ilim âlemine önemli bir katkı sağlanmıştır.

